

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΟΝΟΛΟΓΟ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΗΜΟΥΝ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΣΤΟ ΜΟΝΟΛΟΓΟ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΥ

1. «Μ' έκαμεν ο θεός παραπολύ ευαίσθητον» Είναι πράγματι ευαίσθητος ο αφηγητής;
2. Εσείς πώς θα χαρακτηρίζατε τον αφηγητή; Αιτιολογήστε με συντομία τους χαρακτηρισμούς σας.
3. Γιατί ο αφηγητής αποφεύγει να πάει σε κηδείες;
4. «Τας συγκινήσεις εύκολον είναι να τας αποφύγω να μη τρώγω όμως αστακόν θα ήτο θυσία (...) μεγάλη...». Τι θέλει να δηλώσει μέσα από αυτή τη σύνδεση (των συγκινήσεων με τον αστακό) ο συγγραφέας;
5. Για ποιους λόγους ο αφηγητής δεν θέλει να παρευρίσκεται ως μάρτυς σε μονομαχίες;
6. «Αλλ' εγώ είμαι ευαίσθητος, και μόνη η ιδέα ότι ημπορεί ο φίλος μου να πάθη, με κάμνει ν' ανατριχιάζω». Η φράση αυτή επιβεβαιώνεται ή μήπως αναιρείται απ' όσα ακολουθούν στην ίδια παράγραφο; Αιτιολογήστε την άποψή σας.
7. Γιατί ο αφηγητής πήρε την απόφαση να μη δανείζει χρήματα;
8. Γιατί ο αφηγητής έπαψε να δίνει ελεημοσύνη σε όσους την είχαν ανάγκη;
9. Πώς κρίνετε τις απόψεις του «ευαίσθητου» για την επαιτεία;
10. Πότε και γιατί παντρεύτηκε ο «ευαίσθητος»;
11. α) Ποιοι λόγοι οδήγησαν τον «ευαίσθητο» στο γάμο; β) Η νύφη επιβεβαίωσε ή διέψευσε τις προσδοκίες του;
12. Πώς φέρθηκε ο «ευαίσθητος», όταν αρρώστησε η γυναίκα του;
13. Αγαπούσε, κατά τη γνώμη σας, ο «ευαίσθητος» τη γυναίκα του;

Εμμανουήλ Ροΐδης, «Μονόλογος ευαίσθητου» (απόσπασμα)

Μεγάλη πρέπει να είναι η αναισθησία και εκείνων όπου δανείζουν εις τους φίλους των χρήματα, χωρίς να συλλογισθούν ότι ενδέχεται να μη δυνηθεί να τα αποδώσει εις την προθεσμίαν, να τους εντρέπεται και να τους αποφεύγει. Τούτο ημπορεί να φανεί μικρόν κακόν εις όσους δεν έχουν καρδίαν, αλλ' η ιδική μου θα ερραγίζετο, αν παλαιός μου φίλος, μ' απαντούσεν εις τον δρόμον και εκαμώνετο πως δεν με είδεν. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκαμε να πάρω την απόφασιν να μη δανείσω ποτέ εις φίλον μου εκατόν δραχμάς, έστω και αν πρόκειται να σωθεί με αυτάς η τιμή και η ζωή του. Παρά να τον ίδω αχάριστον, καλύτερα να τον κλάψω αποθαμένον, αφού μάλιστα θα μ' εμπόδιζεν η ευαισθησία μου να υπάγω εις την κηδεία του.(...) Άλλη σκληρότης και κουταμάρα είναι εκείνων όπου δίδουν ελεημοσύνην εις τους πτωχούς, χωρίς να συλλογισθούν ότι αν μεν είναι ο ελεούμενος ικανός να εργασθεί

ενθαρρύνουν την οκνηρίαν του, αν δε τύχει χωλός, στραβός, κουλοχέρης ή λωβιασμένος, το ψωμί που του δίδουν προμακραίνει ζωήν αθλίαν και βασανισμένην. Τούτο δεν το λέγω εγώ, το λένουν οι μεγάλοι φιλόσοφοι, ο Σπένσερ και ο Δαρβίνος, που απέδειξαν πόσον απάνθρωπα είναι τα λεγόμενα φιλανθρωπικά καταστήματα, τα άσυλα των ανιάτων, τα γηροκομεία και τα λεπροκομεία. Εσημάδεψα εις τα βιβλία των τα μέρη όπου το λένουν, και τα δείχνω εις όσους έχουν την αδιακρισίαν να μου ζητούν χρήματα, διά να εμποδίσουν ν' αποθάνουν με την ησυχίαν των δυστυχισμένα πλάσματα, που θα ήτο δι' αυτά ο θάνατος ευεργεσία.

Ερώτηση 1:

α)«Ο μονόλογος “ευαισθήτου” είναι στην πραγματικότητα ένας μονόλογος αναισθήτου». Να δικαιολογήσετε αυτή τη θέση με αναφορά στο περιεχόμενο και στο ύφος του πιο πάνω αποσπάσματος.

β) Να εντοπίσετε δύο στοιχεία ρεαλισμού στο πιο πάνω απόσπασμα. Δικαιολογήστε με αναφορά σε συγκεκριμένα στοιχεία του κειμένου.

Β. Εμμανουήλ Ροΐδης, «Μονόλογος ευαισθήτου»

Μεγάλη δυστυχία είναι να έχει κανείς πολύ καλήν καρδίαν. Το ηξεύρω εκ πείρας, διότι μ' έκαμεν ο Θεός παραπολύ ευαίσθητον. Δεν ημπορώ να ιδώ άνθρωπον να πάσχει και να κλαίει χωρίς να γίνουν τα νεύρα μου άνω κάτω, ούτε να εννοήσω πώς κατορθώνουν άλλοι να παρευρίσκωνται εις λυπηρά θεάματα. Αν τύχει ν' αποθάνει γνώριμός των, τρέχουν εις την κηδείαν, ακόμη και αν χιονίζει. Αλλ' εγώ δεν ημπορώ να ιδώ αποθαμένον άνθρωπον όπου εγνώρισα ζωντανόν, χωρίς να με ταράξει η σκέψις ότι κι εγώ θα αποθάνω. Έπειτα, αν οι συγγενείς του εφαίνοντο φρόνιμοι και παρηγορημένοι, τούτο θα μ' επείραζε, διότι δεν αγαπώ τους εγωιστάς· αν πάλιν έκλαιαν και εθρήνουν, το θέαμα θα μου έκοπτε την όρεξιν ή θα εχαλούσε την χώνεψίν μου. [...] Μεγάλη πρέπει να είναι η αναισθησία και εκείνων όπου δανείζουν εις τους φίλους των χρήματα, χωρίς να συλλογισθούν ότι ενδέχεται να μη δυνηθεί να τα αποδώσει εις την προθεσμίαν, να τους εντρέπεται και να τους αποφεύγει. Τούτο ημπορεί να φανεί μικρόν κακόν εις όσους δεν έχουν καρδίαν, αλλ' η ιδική μου θα ερραγίζετο, αν παλαιός μου φίλος, μ' απαντούσεν εις τον δρόμον και εκαμώνετο πως δεν με είδεν. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκαμε να πάρω την απόφασιν να μη δανείσω ποτέ εις φίλον μου εκατόν δραχμάς, έστω και αν πρόκειται να σωθεί με αυτός η τιμή και η ζωή του. Παρά να τον ιδώ αχάριστον, καλύτερα να τον κλάψω αποθαμένον, αφού μάλιστα θα μ' εμπόδιζεν η ευαισθησία μου να υπάγω εις την κηδεία του. [...] Τρανή απόδειξις της υπερβολικής μου ευαισθησίας είναι και ο τρόπος όπου υπανδρεύθην. Όταν επλησίασαν να με πλακώσουν τα γεράματα, να με κουράζουν αι διασκεδάσεις και να μ' ενοχλούν οι ρευματισμοί, αισθάνθηκα την ανάγκην να έχω ένα σπιτικόν και μίαν γυναίκα δική μου να με περιποιείται. Καθώς πας άλλος, αγαπώ κι εγώ τις εύμορφες, και πλούσιος καθώς είμαι, εύκολον ήτο να εύρω ένα νόστιμο κορίτζι, αν δεν εζητούσα προίκα. Άλλος εις την θέσιν μου θα το έκαμνεν, αλλ' εγώ εσυλλογίσθηκα πόσον θα εβασάνιζε την ευαισθησίαν μου, αν υπανδρευόμην εύμορφην πτωχοκόρην, η ιδέα ότι μ' επήρεν όχι διά τα ευγενή μου αισθήματα, αλλά διά τα επτά μου σπίτια. Παρά αυτήν την ανυπόφορην υποψίαν επροτίμησα να θυσιασθώ και να πάρω πλουσίαν ασχημομούραν. Η ευγένεια της ψυχής μου είναι τόση, ώστε η μεγάλη της μύτη και τα ψεύτικα της δόντια δε μ' εμπόδισαν, όχι μόνον να φέρωμαι καλά μαζί της, αλλά και να την αγαπώ,

περισσότερον ίσως παρ' ότι πρέπει. Ως απόδειξιν της αγάπης μου αρκεί ν' αναφέρω πως, όταν έτυχε πέρυσι ν' αρρωστήσει, δεν κατώρθωσα ποτέ να την βλέπω να υποφέρει. Ο βήχας της και το γλου-γλου της γαργάρας της μου έσχιζε την καρδιά και την ακοήν, και η μυρωδιά της αρρωστοκάμερας μου έφερνε ζάλη. Η ανικανότης μου να την βλέπω να υποφέρει με ανάγκαζε να μένω έξω από το σπίτι από το πρωί έως το βράδυ και καμιά φορά από το βράδυ έως το πρωί. Αυτή η αρρώστια της γυναίκας μου μ' έκαμε να εξοδέψω πολλά χρήματα εις αμάξια, θέατρα, γεύματα εις την Μεγάλην Βρετανίαν και εκδρομάς με φίλους μου εις την Κηφισίαν και την Πεντέλην. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο ήτο ότι τας ημέρας που η γυναίκα μου δεν εφείνετο διόλου καλά, η ανησυχία και η λύπη μου ήτον τόσο μεγάλη, ώστε ηναγκάσθηκα να πάρω διά παρηγορήτραν μίαν Γαλλίδα του Φαλήρου. Περιπτών είναι να προσθέσω ότι η ευγένεια της ψυχής και των τρόπων μου μ' εμπόδισαν να είπω τίποτε δι' αυτά τα έξοδα εις την γυναίκα μου, όταν έγινε καλά.

[...] ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Γ. Ανδρέας Λασκαράτος,

«Ο ασυνείδητος»

Ο ασυνείδητος, προφασιζόμενος ανάγκες άλλες, αναισθητεί στες ανάγκες των γονέων του, τους οποίους αρνείται να βοηθήσει. Δυνατός με το δικαίωμα που του δίνει ο νόμος, σκληραίνει απάνου στον πειναλέο χρεώστη του, τον οποίον καταπιέζει. Και μεταχειρίζεται με ασπλαγχνία τα ζώα, ως να ήταν αναισθητα αντικείμενα. Τυραννεί τον άνθρωπον όπου εξαρτάται από αυτόν, μην εννοώντας το βάρος της τυραννίας του, ή και αδιαφορώντας εις τα παθήματά του. Παίρνει, ή κρατεί, αδίκως, το ανήκον εις το πλησίον του· και αδιαφορεί στα κακά που η αδικία του προξενεί στο αδικημένο άτομο, ή και εις ολόκληρη μίαν αδικούμενην οικογένειαν. Αναισθητεί στες δυστυχίες των άλλων· επειδή η ασυνειδησία του δεν του επιτρέπει να βαλθεί στη θέση τους, και να αισθανθεί το καύμα τους. Του είναι αδιάφορο το καλό ή το κακό των άλλων, όταν δεν συνδέεται με το εδικό του συμφέρον. Και είναι χτήνος του οποίου η ψυχική ασχημία σκεπάζεται από τη μορφή την ανθρώπινη. Έχει δε ο ασυνείδητος χαρακτηριστικό ιδιαίτερο εδικό του ότι, δεν παραδέχεται διά τον εαυτό του βαθμόν ευσυνειδησίας κατώτερο του υψίστου. Τούτο δε, διότι η συνείδηση συντείνει πολύ να διακρίνει τον άνθρωπον από τα χτήνη. Όστε αν ο ασυνείδητος παρεδέχετο δι' αυτόν έλλειψιν, έστω και μέρους συνειδήσεως, ωμολογούσε με τούτο έλλειψη μέρους ανθρωπιάς. Και όμως η φύση, πλάθουσα τον άνθρωπο, φαίνεται να έδειξε όλη της τη φειδωλία σε τούτο το μέρος, εις τη συνείδηση!

Ανδρέας Λασκαράτος, Ιδού ο άνθρωπος, Αθήνα, εκδ. Πελεκάνος, 2005, σσ. 76-77.

Ερώτηση2:

α) Να διακρίνετε πόσο διαφορετικοί είναι οι τύποι ανθρώπων που παρουσιάζονται στα πιο πάνω αφηγήματα, του Ροΐδη και του Λασκαράτου, αντίστοιχα. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με βάση τα κείμενα.

β) Να σχολιάσετε τη σχέση του τίτλου καθενός από τα δύο αφηγήματα με το περιεχόμενό του και να συγκρίνετε το ύφος των δύο κειμένων.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ Ιωάννης Κονδυλάκης, Όταν ήμουν δάσκαλος

–Ήρθα, κύριοι δασκάλοι, είπεν επιτέλους με επισημότητα, να σας εκαλέσω στο γάμο... τση θυγατέρας μου τση Φωτεινιάς. Κατάπληκτοι οι «κύριοι δασκάλοι». –Γίνεται την ερχόμενη Κυριακή, εξηκολούθησεν ο πατήρ της Φωτεινής. Δόξα να 'χει ο Θεός, κάνω ένα καλό γαμπρό... [...] Το βλέμμα μου συνήνησε το βλέμμα του Οθέλλου, απορώ δε πώς εκ της συγκρούσεώς των δεν προήλθε κεραυνός εκπλήξεως. –Το λοιπόν καλεστικοί να 'στε, είπεν ο γέρων Δετορογιώργης, εγειρόμενος. Όταν δε εξηφανίσθη η φέσα μεταξύ των φρακτών, εστράφην προς τον οικτρών μου συνάδελφον: –Τ' άνοιξες τα στραβά σου τώρα, ή νομίζεις ακόμη ότι σου κάνω αντιπολίτευσι στον έρωτά σου; –Συγχώρησέ με, αδελφέ' πού να φαντασθώ ότι αυτό το κορίτσι είνε σατανάς; είπε με συντριβήν ο διδάσκαλος. –Σου ομολογώ ότι τώρα στο τέλος με είχες πεισμώνσει και απεφάσισα για καλά να σε στέψω αυτοκράτορα... αλλά το αποτέλεσμα ήτο να την πάθω κι εγώ. Μ' εκορόιδεψε κ' εμένα. Αλλά μπράβο της, καλά μας έκαμε. Ήμουν σχεδόν ευχαριστημένος διά το αποτέλεσμα. Και βαθμηδόν ανακτών την προτέραν μου ευθυμίαν, την οποία επί τινα καιρόν είχα χάσει. Η λύσις εκείνη, και αν είχε κάτι τι το ταπεινωτικόν, με ανεκούφιζεν ουδέν ήττον. Τώρα ενόουν ότι ο έρωσ μου ήτο κατά μέγα μέρος πείσμα' αφού δε το πείσμα έπαυσεν, έβλεπα τας δυσχερείας εις τας οποίας με ωδήγει και, αντί να αισθάνωμαι αγανάκτησιν κατά του Σταυριανού, τον εθεώρουν ως σωτήρα. Η Φωτεινή ήτο διά τον Σταυριανόν και καλώς τον επροτίμησε. Αλλ' από το μαύρο μέτωπον του συναδέλφου δεν διεσκεδάσθησαν εντελώς τα νέφη της μελαγχολίας. Αφού μου διηγήθη τα όσα υπέφερε, μου έδειξε την συκαμινέαν και είπε στενάζων: –Αχ! αυτό το δένδρο, αυτό το δένδρο πόσο μ' εβασάνισε! Επροσπάθησα να τον παρηγορήσω, να του μεταδώσω την φιλοσοφικήν μου εγκαρτέρησιν. [...] Αλλ' όταν έπαυσα να βλέπω την Φωτεινήν, –δεν την επανείδα μάλιστα πλέον από της ημέρας εκείνης διότι ανεχώρησε και εγκαταστάθη εις το μακρινόν χωρίον του συζύγου της– δεν εδυσκολεύθη να λησμονήσω. Ο δυστυχής όμως συνάδελφός μου εφαινετο ανιάτως πληγωμένος και μολονότι δεν μου έλεγε τίποτε, έβλεπα ότι εξηκολούθει να φθίνει εις μελαγχολίαν αθεράπτευτον. Απέφευγε δε να ομιλεί περί της Φωτεινής και μόνον ενίοτε μου έλεγε με βαθύν στεναγμόν, δεικνύων την συκαμινέαν: –Αχ! αυτό το δένδρο, αυτό το δένδρο, πώς μ' εβασάνισε! [...] Μετά πέντε ημέρας ανεχώρουν. Είχα εγερθεί από την αυγήν διά ν' αποφύγω τον καύσωνα της ημέρας. Εφύσα δυνατός άνεμος, όστις διέσειε τα παραθυρόφυλλα. Ενώ παρεσκευαζόμην, ήκουσα τους σκύλλους μου να υλακτούν μανιωδώς έξω και έτρεξα διά να ιδώ τι συνέβαινεν. Οι σκύλλοι ήσαν εις τον κήπον της Φωτεινής, αλλ' άνθρωπον κανένα δεν έβλεπα. Ανέβηκα εις τον φράκτην και τότε παρουσιάσθη ενώπιόν μου φρικτόν θέαμα. Άνθρωπος εκρέμετο εις ένα εκ των χαμηλών κλάδων της συκαμινέας και οι σκύλλοι αναβλέποντες προς αυτόν, υλάκτουν ως να τον επέπλητταν διά το ανόητον εκείνο μετεώρισμα. Ανεγνώρισα τον συνάδελφόν μου, απηγχονισμένον, νεκρόν προ πολλής ώρας. Ο άνεμος τον έσειεν ως εκκρεμές. Και ενώ εταλαντεύετο ούτω θλιβερώς εις το λυκόφως του όρθου, εφαινετο ως να επαναλάμβανε με τον θρήνον του ανέμου την μελαγχολικήν του φράσιν: –Αχ! αυτό το δένδρο, αυτό το δένδρο!

Ιωάννης Κονδυλάκης,

Όταν ήμουν δάσκαλος και άλλα διηγήματα, Θεσσαλονίκη, Μαλλιάρης Παιδεία, 2017, σσ. 77-82.

Ερώτηση 3: Ο έρωτας του Οθέλλου και του αφηγητή για τη Φωτεινή έχει άδοξο τέλος, αφού ο πατέρας της κοπέλας αναγγέλλει και προσκαλεί τους δύο δασκάλους στον γάμο της κόρης του με τον Σταυριανό. Να εξηγήσετε: α) Πώς επηρεάζεται η σχέση των δύο δασκάλων από το άκουσμα της συγκεκριμένης είδησης; β) Με ποιους αφηγηματικούς τρόπους σκιαγραφούνται οι ήρωες στο απόσπασμα και τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση τους.

Ιωάννη Κονδυλάκη, Όταν ήμουν δάσκαλος και άλλα διηγήματα

[...]Τα μαθήματα ήρχισαν με μίαν προσλαλιάν προς τους μαθητάς, εις την οποίαν είπα τα εξής περίπτου: «Δεν είμαι από τους δασκάλους τους οποίους εγνωρίσατε μέχρι τούδε. Θέλω να γίνω φίλος σας και όχι τύραννος, να σας φανώ ωφέλιμος και όχι να σας κάμω δειλούς και ταπεινούς, να με σέβεσθε και να με αγαπάτε και όχι να με τρέμετε. Μερικοί από σας άλλως τε κοντεύει να έχετε την ηλικίαν μου. Έως χθες ήμουν κι εγώ μαθητής και δεν επιθυμώ να με μισήσετε, όπως εμίσησα εγώ μερικούς από τους δασκάλους μου. Δεν θ' απαιτώ να μαθαίνετε μεγάλα πράγματα, τα οποία να μη σας αφήνουν καιρόν να παίζετε, ως απαιτεί η ηλικία σας. Αλλά τα ολίγα αυτά εννοώ να τα μαθαίνετε καλά. Φρονώ ότι με το γλυκύ θα κάμωμεν καλύτερα την εργασίαν μας, ενώ οι άλλοι δάσκαλοι νομίζουν απαραίτητον το ξύλον και τας ύβρεις. Σας παρακαλώ, μη με αναγκάσετε να πιστεύσω ότι έχω άδικον και ότι έχουν δίκαιον οι άλλοι δάσκαλοι». Οι μαθηταί μου ήκουσαν τους λόγους μου με έκπληξιν, ήτις επί τέλους μετεβλήθη εις ακτινοβόλημα χαράς. -Λοιπόν, είσθε σύμφωνοι; τους ηρώτησα. -Σύμφωνοι, απήντησαν. Και ετήρησαν την υπόσχεσίν των, όπως ετήρησα κι εγώ την ιδικήν μου.[...] [...] Φαίνεται όμως ότι η ηθοποιία μου δεν κατώρθωνε να κρύπτει τελείως την αδυναμίαν μου εις την οξυδέρκειαν του Μανούσου. Εις τούτο άλλως συνετέλουν και αι σπερμολογίαι του καλού μου συναδέλφου, αίτινες, αν δεν επιστεύθησαν, αφήκαν όμως υπονοίας. Και μου εφάνη ότι ο Μανούσος δεν μου εδείκνυεν από τινός όλον τον σεβασμόν, ότι ήρχισε να γίνεται αλαζών, μαντεύσας ίσως ότι είχε την ανάγκην του ο διδάσκαλος. Ο κίνδυνος δεν ήτο μικρός· και έπρεπε να παταχθεί ταχέως το κακόν πριν ή γενικευθεί και μετατραπεί εις ανταρσίαν. Έπρεπε να του πάρω τον αέρα, δια να μη μου τον πάρει αυτός. Και μίαν ημέραν, ενώ διήρχετο πλησίον μου και μου εφάνη ότι δεν μ' εχαιρέτησεν ή ότι μ' εχαιρέτησεν αμελώς, τον εσταμάτησα και με οργήν του είπα: -Γιατί δεν χαιρετάς, ε; Γιατί δεν χαιρετάς; -Εχαιρέτησα, δάσκαλε, απήντησεν ωχριάσας. -Τόσον καλά εχαιρέτησες ώστε δεν σε είδα. Αλλ' εγώ δεν ανέχομαι αυθαδείας. Τας κόβω μία και καλή. Και συγχρόνως με την τελευταίαν λέξιν επλατάγισαν δύο ραπίσματα εις τα μάγουλά του. -Τι ενόμισες; Είσαι ο πρώτος στα μαθήματα, αλλ' οφείλεις να είσαι και ο πρώτος εις την συμπεριφοράν... Πήγαινε και άλλη φορά να είσαι προσεκτικώτερος! Και απομακρυνόμενος είπα μονολογών: -Και να μου μαθαίνεις καλά το μάθημα.[...]

Ερώτηση 4.

α) Να εντοπίσετε στα πιο πάνω αποσπάσματα δύο διαφορετικές παιδαγωγικές αρχές που χρησιμοποιούσε ο δάσκαλος και να τις γράψετε με δικά σας λόγια.

β) Να αναφέρετε σε ποιο ρηματικό πρόσωπο γίνεται η αφήγηση, δικαιολογώντας την απάντησή σας με δυο παραδείγματα από το κείμενο. Να εξηγήσετε γιατί ο συγγραφέας επέλεξε το συγκεκριμένο ρηματικό πρόσωπο για την αφήγηση.